

ถ้ำลำปะแฉ

ชื่อแหล่ง : ถ้ำลำปะแฉ

ที่ตั้ง : ตำบลจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง : จากราชบุรีใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 3087 (ราชบุรี-สวนผึ้ง) ระยะทางประมาณ 22 กม. ถึงตัวอำเภอจอมบึง เลี้ยวซ้ายเข้าทางเข้าหมู่บ้านวังมะเคื่อเข้าไปประมาณ 2 กม. เลี้ยวซ้ายระยะทาง 2 กม. ถ้ำจะอยู่ทางซ้ายมือ

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ : สถานที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเป็นถ้ำอยู่ในภูเขาหินปูนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ใกล้กับที่ราบและแอ่งน้ำขนาดใหญ่

แหล่งน้ำ : ทางด้านทิศเหนือระยะทางประมาณ 100 เมตร มีหนองน้ำขนาดใหญ่

ประวัติ : ในปี พ.ศ.2531 กรมศิลปากร กองโบราณคดี ได้ทำการสำรวจในโครงการสำรวจหินปะเปียโบราณสถานเร่งด่วน โดยนายอานัติ บำรุงวงศ์ และนายประดิษฐ์ เวียงแก้ว แต่ไม่พบหลักฐานเดิมจากคำบอกเล่าของชาวบ้านว่า เคยมีการขุดพบพระเครื่อง และขวานหิน บริเวณถ้ำลำปะแฉลักษณะของพระพิมพ์ที่ขุดพบจะเป็นพระพิมพ์สมัยทวารวดีรุ่นเก่า มีอิทธิพลของอินเดียประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-16 เป็นรูปพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาท ปางแสดงธรรมเทศนา ภายใต้อัญมณีที่พุทธคยามีเจดีย์เล็กอยู่โดยรอบ ที่ฐานมีจารึกคาถา เชมมา แบบเดียวกับที่พบที่พงศิก จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้เป็นพระพิมพ์สมัยลพบุรี พระพุทธรูปประทับนั่ง ปางมารวิชัยบนฐานปัทมกลีบแก้ว และพระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย

หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

ถ้ำลำปะแฉ ตั้งอยู่สูงขึ้นไปจากพื้นประมาณ 20 เมตร เป็นถ้ำหินปูนขนาดเล็กกว้างประมาณ 10 เมตร ยาว 20 เมตร แบ่งออกได้เป็นสองคูหา

คูหาแรก ด้านหน้าเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ พื้นของถ้ำถูกเทปูนซีเมนต์ทับทำให้ไม่สามารถพบหลักฐานทางโบราณคดี

คูหาที่สอง มีขนาดเล็กกว่าคูหาแรก มีบันไดก่ออิฐถือปูนขึ้นไป พื้นคูหาก็ดูกรบกววนเช่นเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถพบหลักฐานภายในถ้ำ

จากคำบอกเล่าของ อ.ปราสาท อรรถกรศิริโพธิ์ และหลักฐานพระพิมพ์ดินเผาที่ท่านได้เก็บรักษาไว้ ทำให้ได้ข้อมูลว่าบริเวณที่พบโบราณวัตถุนั้น จะอยู่บริเวณเชิงเขาหน้าบันได ทางขึ้นไปยังถ้ำบริเวณพื้นที่ราบเชิงราบ ซึ่งปัจจุบันเป็นไร่อ้อย รายละเอียดของโบราณวัตถุที่พบคือ

พระพิมพ์ดินเผา พบประมาณ 20 องค์ เป็นชิ้นส่วนอยู่ในสภาพชำรุด ลักษณะของพระพิมพ์จะมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบมากได้แก่ ตรงกลางจะเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งบนฐานบัว มีซุ้มเรือนแก้วล้อมรอบ แสดงปางมารวิชัย พระพิมพ์เหล่านี้จะมีสภาพลบเลือน กรอบด้านนอกจะเป็นรูปคล้ายสามเหลี่ยมยอดโค้ง

พระพิมพ์อีกลักษณะหนึ่งจะคล้ายกับพระสิบ คือ เป็นพระดินเผาที่แสดงรูปพระพุทธรูปทั้งหมด 10 องค์ ภายในกรอบแบ่งออกเป็น 2 แถว โดยแถวบนมีพระพุทธรูปประทับยืนจำนวน 5 องค์จากลักษณะของการนั่งห่มจีวรและกรอบพระพักตร์ ลักษณะคล้ายพระพุทธรูปสมัยลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ 18) แถวล่างมีลักษณะคล้ายกับแถวบน แต่พระพิมพ์ที่พบในส่วนล่างชำรุด พระพิมพ์ในลักษณะนี้จะพบมากในพระพิมพ์แบบศิลปะลพบุรี แบบที่วงการพระเครื่อง เรียกว่า ” พระปางมหาปาฏิหาริย์ “ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 17-18

การกำหนดอายุสมัย : ลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ 17-18)

การประกาศขึ้นทะเบียน : ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี : ถ้ำและที่ราบเชิงเขา

วันที่ปฏิบัติงาน : ดำรวจ 29 ต.ค.39 บันทึก 12 ต.ค.39

ผู้ปฏิบัติงาน : นายเดชา สุตสวาท

ที่มาของข้อมูล : โบราณสถานที่ยังมิได้ขึ้นทะเบียนเล่ม 2 . โครงการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถานเร่งด่วน กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2533

ภาพประกอบ:

สภาพภายในคูหาแรกของถ้ำสำปะแจ

คูหาที่สองของถ้ำสำปะแจ

พระพิมพ์ดินเผา พบจากเชิงเขา
ด้านหน้าถ้ำสำปะเจ

พระพิมพ์ดินเผา รูปพระพุทธรูป
ประทับนั่งในซุ้มเรือนแก้ว

พระพิมพ์ดินเผา รูปพระพุทธรูป
ยืนในซุ้มเรือนแก้วหลายองค์เรียง
ต่อกัน